

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Jméno autora: Mgr. Barbora Jášová

Datum vytvoření: 05. 10. 2013

Číslo DUMu: VY_32_INOVACE_20_CJL_2

Ročník: III.

Český jazyk a literatura

Vzdělávací oblast: Jazykové vzdělávání a komunikace, Estetické vzdělávání

Vzdělávací obor: Jazyk a komunikace

Tematický okruh: Frazeologie a její užití

Téma: Členění frazémů

Metodický list/anotace:

Prezentace – členění frazémů, kulturní frazémy. Procvičování, příklady.

FRAZÉMY

Členění frazémů, kulturní frazémy

Co je frazém

- ▶ Ustálené slovní spojení.
- ▶ Objevuje se často v lidové slovesnosti.
- ▶ Většinou jde o přenášení významu slov.
- ▶ Často se jedná o obrazné pojmenování.

Členění frazémů

- ▶ **Rčení** – ustálená obrazná spojení slov

(páté kolo u vozu, dohodit nevěstu, být zabeďněný)

- ▶ **Přirovnání** – dvě části vyjádření, ke známé skutečnosti přirovnáváme např. pomocí spojek jako nebo než jinou skutečnost

(Istivý jako liška, má se hůř než pes, má sílu jako kůň)

- ▶ **Pranostiky** – týkají se počasí, lidské práce v přírodě, vztahují se ke dnům a měsícům

(Svatá Anna chladna zrána. Na Hromnice o hodinu více.)

▶ **Pořekadla** – jsou většinou celé věty, vyjadřují lidskou zkušenost, nebývá zde ponaučení

(Kam vítr, tam plášt'. Kdeže loňské sněhy jsou. Nedělej z komára velblouda. Spadl mi kámen ze srdce.)

▶ **Příslloví** – jsou celé věty, v první větě je nějaké tvrzení, ve druhé se vyvozuje ponaučení

(Když se dva perou, třetí se směje. Tak dlouho se chodí se džbánem pro vodu, až se ucho utrhne.)

Rozliš rčení, pranostiky, přísloví, přirovnání a pořekadla (vysvětli význam)

- ▶ Co se v mládí naučíš, k stáru jako když najdeš.
- ▶ Mezi slepými jednooký králem.
- ▶ Kdo míří vysoko, padá nízko.
- ▶ Svatý Ondřej dělá led, Svatý Jiří ho láme.
- ▶ železné zdraví
- ▶ Rychlý jako střela.
- ▶ Nové koště dobře mete.
- ▶ puknout u zkoušky
- ▶ Březen – za kamna vlezem.
- ▶ Svatý František – v poledne košile, ráno kožíšek.
- ▶ Kovářova kobyla a ševcova žena chodí bosy.
- ▶ Mít hlad jako herec.
- ▶ Boží mlýny melou pomalu, ale jistě.

Správné odpovědi

- ▶ Co se v mládí naučíš, k stáru jako když najdeš.
- ▶ Mezi slepými jednooký králem.
- ▶ Kdo míří vysoko, padá nízko.
- ▶ Svatý Ondřej dělá led, Svatý Jiří ho láme.
- ▶ železné zdraví
- ▶ Rychlý jako střela.
- ▶ Nové koště dobře mete.
- ▶ puknout u zkoušky
- ▶ Březen – za kamna vlezem.
- ▶ Svatý František – v poledne košile, ráno kožíšek.
- ▶ Kovářova kobyla a ševcova žena chodí bosy.
- ▶ Mít hlad jako herec.
- ▶ Boží mlýny melou pomalu, ale jistě.

přísluví
pořekadlo
přísluví
pranostika
rčení
přirovnání
pořekadlo
rčení
pranostika
pranostika
pořekadlo
přirovnání
přísluví

Kulturní frazémy – přiřad' smysl rčení?

antické frazémy:

- ▶ Sisyfovská práce
- ▶ Pandořina skříňka
- ▶ Amorovy šípy
- ▶ Pyrrhovo vítězství
- ▶ Danajský dar
- ▶ Achillova pata

význam, vysvětlení:

- a)** vyjádření stavu vzniku zamilovanosti, náklonnosti či zalíbení.
 - b)** formální vítězství, které v konečném důsledku úspěch nepřináší
 - c)** zhoubný dar, uvolněné zlo
 - d)** dar nebo zisk, který způsobuje obdarovanému spíše potíže či zlo než užitek a spokojenost
 - e)** jediné zranitelné místo
 - f)** nesmyslná, otupující, marná činnost
-

Správné odpovědi

- ▶ Sisyfovská práce f) nesmyslná, otupující, marná činnost
 - ▶ Pandořina skříňka c) zhoubný dar, uvolněné zlo
 - ▶ Amorovy šípy a) vyjádření stavu vzniku zamilovanosti, náklonnosti či zalíbení.
 - ▶ Pyrrhovo vítězství b) formální vítězství, které v konečném důsledku úspěch nepřináší
 - ▶ Danajský dar d) dar nebo zisk, který způsobuje obdarovanému spíše potíže či zlo než užitek a spokojenost
 - ▶ Achillova pata e) jediné zranitelné místo
-

Kulturní frazémy – přiřad' smysl rčení?

biblické frazémy:

- ▶ Nevěřící Tomáš
- ▶ Kristova léta
- ▶ Souboj Davida s Goliášem
- ▶ Sodoma – Gomora
- ▶ Obětní beránek

význam, vysvětlení:

- a)** nepoměr mezi malým a velkým, velké však přesto nezvítězí
- b)** své negativní činy převedeme na beránka a toho potom obětujeme
- c)** 33 let
- d)** Ježíšův apoštol nejprve nevěřil Kristovu zjevení – ničemu nevěří
- e)** symbol zatvrzelého hříchu a pádu, neřesti, někdy homosexuality

Správné odpovědi

- ▶ Nevěřící Tomáš **d)** Ježíšův apoštol nejprve nevěřil Kristovu zjevení – ničemu nevěří
 - ▶ Kristova léta **c)** 33 let
 - ▶ Souboj Davida s Goliášem **a)** nepoměr mezi malým a velkým, velké však přesto nezvítězí
 - ▶ Sodoma – Gomora **e)** symbol zatvrzelého hříchu, pádu a neřesti
 - ▶ Obětní beránek **b)** své negativní činy převedeme na beránka a toho potom obětujeme
-

Najdi vhodná přirovnání

- ▶ Hbitý jako lasička, kočka, pstruh, rtuť
- ▶ Rychlý jako vítr, blesk, raketa
- ▶ Modrý jako pomněnka, blankyt, chrpa
- ▶ Starý jako Metuzalém, pendlovky
- ▶ Přesný jako hodinky
- ▶ Hubený jako koza, tyčka
- ▶ Zelený jako brčál, vodník, sedma, stěna

Domácí úkol:

- ▶ Vyhledej co nejvíce pranostik, které se vztahují k měsíci, kdy ses narodil/a/.

Např. **říjen**

Je-li říjen velmi zelený, bude zato leden hodně studený.

Čím dříve listí opadne, tím úrodnější příští rok.

Den svaté Terezičky nebývá bez vlažičky.

V říjnu hodně žaludů a bukvic oznamuje zimy víc.

Obr. 1

Použitá literatura

- ▶ ČECHOVÁ, Marie. *Český jazyk pro 3. ročník středních škol*. Praha: SPN, 2013, ISBN 978-80-7235-523-5.
- ▶ KVÍTKOVÁ, Naděžda; HELCLOVÁ, Ilona. *Čeština pro učební obory středních odborných učilišť*. Praha: SPN, 2006, ISBN 80-7235-188-5.

Citace

- ▶ Obr. 1: Zdroj obrázků: MS Office, Verze: 14.0.6123.5001

